

Oktober 2023

Kan det betale sig at lave forebyggelse og behandling for rusmiddelproblemer? Og for hvem?

Vi leverer forebyggelse og behandling for rusmiddelproblemer af mange grunde: fordi det er det moralsk rigtige at gøre – hvis mennesker lider under problemer, så vil nogle mene, at vi som samfund bør gøre vores bedste for at lette deres lidelser og forbedre deres liv. Vi kan også håbe, at det er forebygge og behandle rusmiddelproblemer har nogle afledte effekter – måske er mennesker, der er i behandling ikke så meget til gene for deres naboer eller den offentlige orden, som hvis de ikke fik behandling.

Men et andet perspektiv er, at det måske kan betale sig på bundlinjen. Men som vi skal se, er det ikke helt enkelt at sige, hvor bundlinjen befinder sig.

En gruppe forskere har gennemgået den nyeste litteratur, fra 2003 til 2021, og set på de studier, de kunne finde, hvor forskere med forskellige designs har set på, om det kan betale sig at forebygge eller behandle rusmiddelproblemer. Der var allerede en ældre gennemgang, som pegede på, at den klart største gevinst lå hos kriminalforsorgen og i forhold til ofre af kriminalitet. Den nye gennemgang fandt blot 12 nye studier. Det er en vanskelig disciplin at lave denne type undersøgelser. Og der var en vis variation i metoderne. Hvor lang tid skal man eksempelvis følge deltagerne i undersøgelsen? I en forebyggelsesundersøgelse kan der eksempelvis være mange, som alligevel blot ville have et forbigående problem, og gevinsterne er formodentlig størst i de første år. Hvis deltagerne er meget syge af både komplikationer ved rusmiddelbruget og almindelige aldersbetinget forfald, så vil gevinster og omkostninger måske udlignes, simpelthen fordi mange deltagere dør i løbet af opfølgingsperioden. Hvordan skal man helt præcis beregne prisen på behandling? Hvad hvis nogen får behandling for en sygdom, som de faktisk har brug for behandling for, men som ville være blevet overset, hvis de ikke havde fået behandling for deres rusmiddelproblemer? Det klassiske eksempel er hepatitis C virus, som ofte bliver diagnosticeret, efter at en person, der bruger stoffer, begynder i behandling for sin stofafhængighed. Her bliver man opmærksom på sygdommen, fordi man har screeningsprogrammer. Så denne person er dyrere på kort sigt på grund af behandlingen. Men konklusionerne er alligevel ret robuste:

Der var store gevinster i alle undersøgelserne.

- Der var store gevinster i alle undersøgelserne.
- Gevinsterne overgik langt udgifterne til behandlingen, der hvor det blev undersøgt.
- For illegale stoffer var gevinsterne stort set høstet gennem mindre kriminalitet, både på grund af færre udgifter hos politi og kriminalforsorg og på grund af færre udgifter for ofre og forsikringsselskaber.
- For alkohol blev gevinsterne især høstet gennem lavere sundhedsudgifter.
- Der var også statistisk signifikante gevinster for selvforsørgelse.

Hvad betyder det for Danmark?

I Danmark betyder det, at det er staten, der sparer, hvis behandlingen er god. For selvforsørgelse vil gevinsterne selvfølgelig afhænge af, hvor langt fra arbejdsmarkedet klienterne befinder sig som udgangspunkt. En person, der har fået førtidspension efter et mangeårigt rusmiddelproblem, som har en række komplicerede helbredsproblemer, og som ikke har meget tro på sig selv i forhold til at komme på arbejdsmarkedet, vil ofte ikke komme i gang med job eller uddannelse selv efter en meget vellykket behandling. I den anden ende af spektret er der mennesker, der formodentlig aldrig ville miste deres job på grund af et rusmiddelproblem, eller som kun har kortvarige sygdomsperioder i forbindelse med behandling. Vi ved ikke så meget om snitfladen mellem at have et rusmiddelproblem og at være på arbejdsmarkedet i Danmark, men det kunne være et spændende spørgsmål at beskæftige sig med.

Morten Hesse

Associate Professor

PhD

Reference

Fardone E, Montoya ID, Schackman BR, McCollister KE. (2023): Economic benefits of substance use disorder treatment: A systematic literature review of economic evaluation studies from 2003 to 2021. *Journal of Substance Use and Addiction Treatment*. 2023 Sep;152:209084. doi: 10.1016/j.josat.2023.209084.